

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *J. Raben*: Venderne paa Als. 1168.
2. *J. Raben*: For 90 Aar siden.
3. *J. Raben*: En gammel Veterans Erindringer.
4. *M. P. Ejerslev*: Folkeminder fra Oversø Sogn.

Nr. 10. 15. Aarg.

1. April 1939.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Banken for Brørup og Omegn

Aktieselskab

Kontortid 10—12 og 2 4

BRØRUP

H. A. GRUBERTS SØNNER

Aktieselskab

Metalvarefabrik

Frankrigsgade 40

København S.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni A/S

København
Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for

A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK . TRAADVÆRK . VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717

KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf. 59.

Odense.

Jernstøberier

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,

Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Graasten Bank A/S

Kontortid 9—12 & 2—5

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.

Kontortid: 10—1 og 2 1/2—5 1/2.

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,

Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts

9 — do. Novbr.-Juli

8 — Mælkerikursus Sept.-April

Uddannelse af Kontrolassistenter.

J. C. Overgaard.

A/S

Jyllands Papir-Værk

Aarhus

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1 1/2 Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE

træffes pers. Tlf. 514: 11-12.

Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Øxenbjerg

Dampmølle

Svendborg.

Sønderjydsk Teglindustri

Nordre Fasanvej 127

Telf. C. 4520 — Tege 1700 —

Tege 1717 — København N.

Facadesten, flammede Sten

Tagsten, Dren

Alle Bygningsartikler

For knapt 11 Øre om Dagen

har man to Gange aarlig

i Landbrugslotteriet

Chancen for en Gevinst paa

80,000 Kroner

Aktieselskabet

Banken for Randers og Omegn

R A N D E R S

Jydsk Grundejerkreditforening

Herning.

Kasseobligationer 170.318.100 Kr.

A/S H. C. Møllers Sæbefabrik & Oliemølle

A A R H U S

Grundlagt 1829.

Telf. 9800

Prima blød Sæbe, Linolie og Fernis.

Aktieselskabet

Jernkontoret

Aarhus

København

Reserveret B.

Andels - Anstalten Tryg.

(Gensidigt Livsforsikringsselskab)

Statsanerkendt.

Statskontrolleret

Præmiereserve ca. 37 Mill. Kroner

Samlede Aktiver - 42 - -

Hovedkontor Rosenørnsalle 1, København.

Adams Transport Co.

Transport- & Speditions-Aktieselskab

Grundlagt 1884

Transport Spedition Flytning Opbevaring

København, Danasvej 30

Aarhus, Dynkarken 43

Aktieselskabet

Vejle Textilfabrik

**Windfeld-Hansens
Bomuldsspindleri**

Aktieselskab

Vejle

Andelselskabet

De forenede Mejerier

Aarhus

Morsø Støbegods

Aktieselskabet

N. A. CHRISTENSEN & CO.

Kgl. Hof-Leverandør

Nykøbing Mors

Reserveret

„Jpse“

G. W. Hansen

CIGARFABRIK

Lykkesholmsalle 36.

Telf. Vester 2349

KØBENHAVN W.

Støt

*de sønderjydske
Indsamlinger.*

A.B.C.

Historisk Samfund for Sønderjylland

udgiver „Sønderjydske Aarbøger“ III. Række, og „Sønderjydsk Maanedsskrift“.

Bestyrelsen er f. T. Amtslæge Dr. *Lausten-Thomsen*, Tønder (Formand), Adjunkt, Dr. phil. *Karl N. Bock*, Haderslev (Sekretær), Amtslæge Dr. *Michelsen*, Aabenraa (Kasserer), Sparekassedirektør *Nis Nissen*, Nørborg, Seminarielærer *Cl. Eskildsen*, Tønder, Højskoleforstander *Hans Lund*, Rødding, Landsarkivar *Frode Gribsvad*, Aabenraa, Museumsdirektør Dr. phil. *Mackeprang*, København, Pastor *H. F. Petersen*, Flensborg og som Æresmedlem Frimenighedspræst *Thade Petersen*, Haderslev.

Formand, Sekretær og Kasserer danner Forretningsudvalg.

Redaktionsudvalg for „Sønderjydske Aarbøger“ bestaar af *Lausten-Thomsen*, *Hans Lund* og *Karl N. Bock*.

Lausten-Thomsen og *Cl. Eskildsen* danner Redaktionsudvalg for „Sønderjydsk Maanedsskrift“.

Medlemsbidraget er 5 Kroner aarlig eller mindst 100 Kr. én Gang for alle. Medlemmerne modtager „Sønderjydske Aarbøger“ gratis. „Sønderjydsk Maanedsskrift“ bestilles hos Posten og koster 1 Kr. 65 Øre fjerdingaarligt. I Boghandelen eller bestilt hos *Cl. Eskildsen* koster det 1,50 Øre. Indmeldelser i Historisk Samfund modtages af alle Bestyrelsesmedlemmer.

Oprævningen af Medlemsbidraget sker ved Tilsendelsen af 1. Halvbind af Aarbøgerne.

Ældre Aargange af „Sønderjydske Aarbøger“ kan, for saa vidt de haves, faas mod Betaling af tilsvarende Medlemsbidrag: 5 Kr. for en hel Aargang, 2 Kr. 50 Øre for et Halvbind + Porto.

Ogsaa *Festskriftet til H. P. Hanssen* faas for 5 Kr. + Porto, saa vidt Oplaget rækker.

Venderne paa Als, 1168.

Af J. Raben.

Helmold fra Bosau fortæller i sin »Chronichon slavorum« om følgende Tildragelse:

»Da en Præst paa Als var i Færd med at uddele det hellige Sakramente, saa han, da han hævede Kalken, at Brødet og Vinen havde forvandlet sig til virkeligt Kød og Blod. Han blev meget forfærdet og vovede ikke at uddele Sakramentet, men rejste straks til Biskoppen i Slesvig for at forevise Underet. I et Kapitelsmøde berettede han om Forvandlingen og viste Kalken frem. Flere af Kapitelsherrerne mente, at Underet maatte have god Betydning, at det var sket for at styrke Troen paa Sakramentets Kraft. Biskoppen var dog af en anden Mening. Han erklærede, at Kirken stod foran en stor Hjem søgelse, og at der vilde flyde meget kristeligt Blod«.

Med Kirken paa Als kan kun *Lysabild* være ment. Lysabild var den eneste Kirke paa Als, der hørte under Slesvigs Domkapitel, medens de øvrige Kirker paa Als hørte under Fyns Stift. — Desuden er Lysabild den eneste Kirke paa Als, der har haft et »Helligblods Kapel«, den Slags Kapeller byggedes kun som Følge af et saadant Blodunder.

Allerede 14 Dage senere gik Biskoppens Spaadom i Opfyldelse. Wagriernes og Obotriternes Flaade landede paa Als, og de slaviske Sø-røvere hærgede og plyndrede paa Øen. Kirkerne blev jævned med Jorden; enhver, der satte sig til Modværge, blev slaæet ned. Den øvrige Del af Befolkningen blev ført i Slaveri. Helmold paastod at have hørt af Øjenvidner, at Obotriterne alene i deres Hovedstad Veligard (Meklenborg) paa en Markedsdag udstillede 700 Alsinger til Salg.

Dette skete i Aaret 1168, og denne ulykkelige Tildragelse synes at kaste Lys over et andet Spørgsmaal.

Det er utvivlsomt Venderne, der ved dette Overfald ogsaa har ødelagt den By, der har ligget indenfor Halvkredsvolden ved Bro, »*Bro Vold*« som den kaldes. Undersøgelserne har vist, at alle Husrester, der blev gravet frem, var Brandtomter. Fundene af Brugsgenstande fortæller, at Byen, der maa være anlagt i den senere Vikingetid, har været beboet til omkring Midten af 12. Aarhundrede. Ingen af de fundne Ting synes at kunne dateres til en senere Tid.

Formodningen ligger derfor nær, at Bro Vold er bleven udslettet i 1168, og at man, efter at der igen var indtraadt Ro paa Øen, har genopbygget Byen Bro hinsides den gamle Fjord, hvor man maaske har følt sig bedre sikret mod et Overfald sydfra.

Vendernes Overfald vil ogsaa have givet Anledningen til, at Kong Valdemar byggede den faste Borg ved Als Sunds sydlige Indløb — *Sønderborg Slot* — som Værn mod denne Fjende. Slottets første Byggeaar skal være 1169, Aaret efter hint mørke Besørgelsesaar for Als.

Sønderborg Slot.

For 90 Aar siden

1849 6. April 1939

Af *J. Raben.*

»Komitéen til Rejsning af Mindestene for Faldne i de slesvigske Krige« rejste i Foraaret 1938 tre Mindestene over Faldne i Kampene omkring Ullerup den 6. April 1849. — Den 6. April blev Stenene afslørede.

Ved Ullerup, hvor Philipsborg-Vejen støder til Ragebøl-Vejen, staar en Natursten, som med korte Ord fortæller:

Her faldt
Prlt. J. H. F. Jahn
ved 3. Res. Batt.
den 6. 4. 1849.

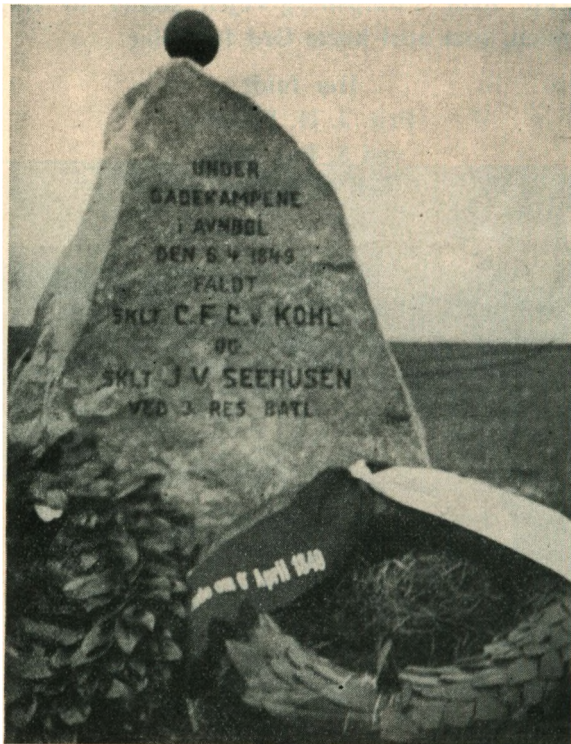

3. Reservebataillon, under Major Lorentzen, stod den 6. April 1849 som Hovedpost ved Philipsborg. En fremskudt Deling søgte at

opholde Fjendens Fremrykning ved Ullerups sydøstlige Udkant og veg kun Skridt for Skridt tilbage i Retning af Philipsborg. Under denne Kamp faldt Prlt. Jahn. — Liget førtes til Sønderborg, og Jordfæstelsen fandt Sted paa Kirkegaarden. Graven er endnu bevaret.

Ved Avnbøl Bygade staar den anden Sten:

Under
Gadekampene
i Avnbøl
den 6. 4. 1849
faldt
Sklt. C. F. C. v. Kohl
og
Sklt. J. V. Seehusen
ved 3. Res. Batt.

Samtidigt med Fægtningen ved Ullerup stod en heftig Gadekamp i Avnbøl. Den officielle Rapport beretter:

»Om Besiddelsen af Avnbøl havde en vedholdende Kamp fundet Sted, under hvilken den svage Besætning, nemlig det halve Kompagni Klein af 1. Reserve Jægerkorps og et Kommando af 3. Reservebatalion under Sekondløjtnant von Kohl, af fjendtlig Overmagt ikke mindre end tre Gange blev kastet ud af Byen. Da nu atter fjendtlige Kolonner bemærkedes at trænge frem mellem Gaardene i Avnbøl, afgik Livgarden t. F. fra Lundsgaard derhen, hvilket bevirkede Fjendens Tilbagegang.« —

Under disse Gadekampe faldt Sekondløjtnanterne von Kohl og Seehusen. Seklt. v. Kohl blev truffet af en Kugle og faldt med de Ord: »For Danmark dør jeg med Glæde« — Liget førtes til Sønderborg og jordedes der paa Kirkegaarden. Kohls og Jahns Grave ligger Side om Side.

Sekondløjtnant J. V. Seehusen faldt haardt saaret i Fjendehaand. Han førtes til et Lasaret i Flensborg, hvor han døde den 14. April. Hans Grav er paa St. Mariekirkegaard i Flensborg.

Den tredie Mindesten er rejst i Havehjørnet ved Indkørslen til Langagergaard i Avnbøl. Dens Indskrift melder:

Her faldt
Garder
O. Ludvigsen
ved Livgardens
3. Komp.
den 6. April 1849.

Garder Nr. 153 Ole Ludvigsen fra Hvedstrup faldt, dødelig saaret, da Garden greb ind, efter at den var ilet til Hjælp, som allerede nævnt. Gamle Folk i Avnbøl kan endnu fortælle, at der laa en falden Gardist midt paa Bygaden. Ole Ludvigsen førtes til Augustenborg Lasaret, hvor han døde Dagen efter. Den 10. April blev han jordet paa Augustenborg Kirkegaard, Graven kendes dog ikke mere. —

Kampene omkring Ullerup kostede de danske Tropper af Døde og dødeligt saarede tre Officerer og 48 Underofficerer og menige.

En gammel Veterans Erindringer

Beskedne Forhold for 100 Aar siden.

Af J. Raben.

Koldingegnens sidste Veteran fra 1864, Hjulmager Christoffer Geerthsen i Drudevad ved Ødis, døde d. 26. Dec. 1938, 96 Aar gammel.

Den gamle Hædersmand var født den 17. November 1842 i Frørup ved Christiansfeldt. 1864 blev han indkaldt som Menig Nr. 593 ved 18. Regiments 2. Kompagni. Da han var færdig paa Rekrutskolen i København, kom han til Sønderborg, og hans første Oplevelse var at losse Granater fra et Skib ind paa Slottet. Soldaterne dannede en lang Kæde, og Granaterne gik fra Haand til Haand. Det gik hurtigt, men det var strengt. — Herefter tog han med 18. Regiment Del i Dybbøls Forsvar; han var med i Skanse III. Den 18. April stod hans Regiment i Brohovedet ved Sønderborg. Med dette Regiment var Christoffer Geerthsen en af de sidste danske Soldater, der forlod Slesvigs Fastland. Den 29. Juni stod han i Kamp paa Kær Halvø.

Under 22. Maj 1926 udnævntes den gamle Veteran til Dannebrogsmænd.

Som 83-aarig har Christoffer Geerthsen i Vinteren 1926 optegnet sit Livs Erindringer. Hvad han der fortæller om sine Drengaar og første Ungdomsaar, giver et udmærket og nøgternt Billede af denne Tids trange Forhold. Arbejde og Savn var dengang Hverdagens Program i de smaa Hjem paa Landet. Den gamles Skildring af Livet omkring Midten af 19. Aarhundrede har en kulturel Værdi. Men nu lader vi Christoffer Geerthsen selv fortælle:

»Vinteren er streng i denne Tid; udenfor kan jeg, som er 83 Aar; ikke forrette noget, saa vil jeg prøve paa Bogarbejde. Jeg regner ikke med at blive en meget læst Forfatter, men saa godt jeg kan, vil jeg efter Hukommelsen optegne i korte Træk mit Livs mest fremtrædende Tider og Minder.

Den 17. November i Aaret 1842 blev jeg født af fattige Forældre i et Hus tæt ved, som det endnu kaldes, »den gamle Grænse« i Frørup. Iblandt 9 Børn var jeg den syvende. Den yngste døde kort efter Fødselen. Mit første Minde er et Stykke Kriqhistorie fra 1848. Tæt ved mine Forældres Hus havde Tyskerne Hovedkvarter; de laante min Mors store Kobberkedel til at koge Kaffe i, den kunde rumme 20 Liter. Der blev hældt for en Skilling Mælk i Kaffen, og saa blev der drukket. Ogsaa vi Børn fik vor Taar med og en Bid Brød, det gad vi lide, og saa de mange Bøsser og Sabler og meget andet, som morede os at se. Vi lærte snart at tale lidt med Soldaterne. — Saa kom Fægtningen ved Gjelballe, alle maatte afsted, vi blev ene. Om Eftermiddagen kom Ægtvognene, store Fragtvogne, med Halm i, overspændt med et Sejl for at beskytte de saarede, som laa i Halmen, imod Vejr og Vind. Der kom nysgerrige for at se de saarede. En af Ægtkuskene sagde paa sit Jydsk: »Hvad vild' de her etter, det Pak, de ku haa bløvwen hjemm'«. De saarede skulde til Christiansfeld, der var Lazarettet. Det var en drøj Tur for Staklerne. En træstædet Vogn uden Fjedre, og en Vej fuld af Huller skulde nok øge Smerterne. Der blev fortalt, at efter Kampen, da de døde blev samlet op, laa der ogsaa én død Ræv paa Kamppladsen. Jeg ved ikke, om det er virkeligt, men den Dag, Preusserne tog Dybbøl 1864, saa jeg en Hare, der var kommet ind i Ildlinien mellem Fjenden og os, løbe skrækslagen frem og tilbage; om den slap levende fra det, ved jeg ikke.

Da jeg havde naaet 7 Aars Alderen, maatte jeg ud til fremmede for at tjene Brødet. Den første Sommer skulde jeg vogte Svinene paa Stubmarken; det var Skik den Tid at drive Svinene ud for at samle de Aks op, der var bleven liggende paa Ageren. Svineflokken var stor, det var knapt nok, jeg kendte Tallet paa dem. Jeg havde endnu ikke været i Skole og kunde ikke tælle ret langt op i Talrækken. Jeg fik ingen anden Løn end Maden. Var det end fattigt hjemme og kneb det med at faa det fornødne, længtes jeg hjem til Far og Mor og var glad, da jeg maatte gaa hjem og være hjemme om Vinteren. Da det atter

blev Foraar, maatte jeg sige Hjemmet Farvel paany. Jeg kom i Tjeneste hos den samme Gaardmand i Frørup. Det var dog en lille Avance i min Stilling, for nu fik jeg betroet at vogte Ungkvæg, 30 Stykker; men det var paa en stor Mark langt fra By og Folk. Hele Dagen maatte jeg leve ved »tør Kost«. Henimod Aften kom en af Gaardens Karle og hjalp mig Dyrene ind i en Indhegning, hvor de tilbragte Natten. Dag gik og kom uden synderlig Afveksling, og da Sommeren var forbi, maatte jeg igen komme hjem. »Hjem«, hvor er det dog et dejligt Ord for baade »Unge« og »Gamle«. Det var to Somre, jeg havde tjent den samme Mand, Thomas From i Frørup, ogsaa denne Sommer fik jeg intet udover Føden. Nu var jeg ni Aar gammel, saa syntes Far, jeg skulde have lidt mere i Løn end Føden, han fæstede mig til Husmand Nis Madsen, som boede i Tyrstrup. Jeg skulde vogte hans to Køer, der græssede paa Vejene. Min Løn bestod i en Daler Kurant = 3,20 Kr.; men hvem der var glad, det var jeg. Tidlig om Morgen, med en lille Mellemmad i Lommen, drev jeg Køerne ud ad Vejen; mit Omraade var begrænset mod Vest af Frørup Sogneskel, mod Syd maatte jeg komme til Faurvraa, mod Øst til Tørning Mølle og imod Nord til Frederikshøj Kro. Her var rigere paa Afveksling, end da jeg gik alene paa den store Mark med Kvæget. Livligt var der paa den gamle Kongevej, det var Hovedlandevejen. Store Fragtvogne, forspændt fire Heste, sneglede tungt belæssede forbi. De magre Heste kunde daarligt nok trække den tunge Vogn, men Pisken i en Dyrplagers Haand drev de arme Dyr frem. Den Gang var det surt at være Hest. — En Dag kom en Cirkustrup forbi, trækkende med deres Bjørne og andre Dyr, som de foreviste paa Markedet, det var noget for Christoffer. Den samme Sommer blev den første Telegrafledning nedlagt i Vejgrøften og dækket med Jord, og den nuværende store Landevej blev afstukket.

Nis Madsen var en god Mand, men hans Stine holdt jeg ikke af, hun gav mig ikke nok at spise. Den Bid, jeg fik med om Morgen, blev fortæret straks, jeg var kommet ud paa Vejen med Køerne. Middagsmaden var ogsaa knap tilmaalt. Kun om Søndagen, naar Nis Madsen var hjemme, (han gik nemlig hver Dag paa Arbejde i Christiansfeld og var kun hjemme om Søndagen), fik jeg nok at spise. Han roste mig for, at jeg passede Køerne godt, og da Novemberdagen kom, siger han: »Du kommer da til Sommer igen, lille Stoffer?« Hvad jeg svarede, husker jeg ikke, men jeg tænkte: Ja, dig, Nis Madsen, vil jeg godt være hos, men Stine — nej! Det var ogsaa med i min Løn, at Stine skulde vaske og sy for mig. Da Efteraarsdagene med Slud og Regn indfandt sig, og jeg ikke mere kunde gaa barfodet, havde jeg kun et Par Strømper uden Bund at tage paa. Stine sagde: Du kan nok selv stoppe Strømperne, men hun gav mig ikke Garn. Men se, Herren ved, hvad den lille Stoffer har behov; som jeg en Dag kommer ud paa Vejen med Køerne, ser jeg et Nøgle Blaargarn ligge foran mig; jeg var nu forsynet med Garn og fik Bund i Strømperne. Men hvorfor fik Stoffer ikke sin Mor til at give sig et Par Strømper; ak, hun var ikke mere. Det var et haardt Stød for mit Hjerte, da min Fader kort før Pinse kom til mig i Tyrstrup hos Nis Madsens med det Budskab, at Mor var død. Da jeg første Maj tog hjemmefra, var Mor sengeliggende af Tæring, den

snigende Sygdom, som Lægerne paa den Tid stod magtesløse overfor. Det var allerede paa tredie Aar, hun var lidende, jeg havde vænnet mig til, at Mor var svag og syg, men at hun skulde dø, den Tanke var mig aldeles fremmed. Ved Afskeden kaldte Mor mig hen til Sengen, og da hun havde trykket min Haand til Farvel, siger hun: »Det er vistnok sidste Gang, du ser mig, min Dreng«. Og det blev saa sørgeligt sandt. Med tungt Sind forlod jeg mit kære Hjem og, kommet i Plads hos Nis Madsen, plagedes jeg haardt af Længsel efter min kære, syge Mor. Stine, Nis Madsens Kone, havde lovet mig, at jeg maatte besøge Mor i Pinsen, og det lettede lidt; men det blev en Skuffelse, jeg fik aldrig min Mor at se mere, som hun havde sagt. — Begravelsen var bestemt til 2. Pinsedag. Jeg skulde hjem; men ak, mine Klæder lod meget tilbage at ønske. Sko kendte jeg ikke, et Par Trætøfler, som kaldtes Klodser, var mit Fodtøj til hver Dag og Højtid. Stine fik mig lidt pudset op, og saa skyndte jeg mig afsted hjemad; jeg vilde dog saa inderlig gerne endnu engang se min kære Mor. Ak, jeg kom for sent. Kisten var slaaet til. Jeg kan ikke skildre, hvad jeg følte, en frygtelig Tomhed omgav mig. Jeg havde tabt alt, syntes jeg. I min Sjal var der et gabende Saar. Mor, Mor, hvorfor gik du fra din lille Stoffer, alle de andre og Far, vi holdt saa meget af dig, vi kan ikke undvære dig. Mor var borte, hun kom ikke mere tilbage, kun Mindet havde vi. —

Sommeren gik, og jeg skulde hjem, men der var ingen Længsel i mig efter Hjemmet; jeg havde ingen Mor at komme hjem til. Far havde faaet Husholderske, en ældre Enkekone med en Søn paa min Alder. Hun var kærlig og god imod mig, men min Mor kunde hun ikke erstatte. Hendes Søn og jeg fulgtes ad om Vinteren til Skole, alt gik godt.

Kom jeg den paafølgende Sommer ikke til Stine Madsen, saa kom jeg dog til at tjene i Tyrstrup hos en Gaardmand ved Siden af Nis Madsens. Manden hed Jørgen Holdt, han havde 4 Børn; de to ældste var næppe saa gamle som jeg. Gaarden havde et Landareal paa 20 Tdr. Vi havde en stor sortblisset Hest, som Sønnen og jeg samtidig red paa Græs eller hjem til Gaarden. Jørgen Holdt var ved Siden af Landmand baade Spillemand, Fisker og Jæger. Langs vort Markskel var et større Vandløb; her fangede vi baade Ørreder og Krebs. Krebsfangsten var jeg ikke begejstret for, dem tog vi med de bare Hænder, men Krebsen nappede. Mere interessant var derimod Ørredjagten, som gik for sig om Natten. Jeg gik med en tændt Lygte og Manden havde et Fiskejern, hvormed han stak Ørrederne. Jørgen Holdts Gaard var Samlingssted for Byens Ungdom. Der boede en Familie til Leje i Gaarden, ogsaa denne Mand var Musiker. Jeg havde det godt hos J. Holdt; baade Manden og Konen var gode Mennesker. Paa Gaarden var det Skik den Gang, at Karlene, før de begyndte deres Morgensysse, fik en Bid Brød og en Snaps Brændevin; naar saa Morgensysselsen var endt, gik de ind til Davre. Som Løn for min Tjeneste gav J. Holdt mig en hel ny Klædning fra Top til Taa.

Vinteren tilbragte jeg hjemme. Nu var jeg omkring de 11 Aar. Den følgende Sommer kom jeg i Tjeneste hos Gaardejer Peter Jørgensen i Brønøre, her vogtede jeg Kvæg. Kvæget blev om Aftenen drevet ind i et Indelukke. Peter Jørgensen havde en Søn, som var jævnaldrende

med mig, og da han gerne vilde have Følgeskab den lange Vej til Skole, blev jeg paa Gaarden ogsaa om Vinteren; ialt var jeg der et Par Aar. Efter denne Tjenestetid hos P. Jørgensen fik jeg Arbejde ved et Teglværk, som der paa den Tid var mange af. Min Bestilling var at trille Ler til Bordet. Hver Dag blev der strøget 3000 Sten. Det var strengt for en 13 Aars Dreng; men jeg tjente den Sommer 16 Rbd. = 32 Kr. Den paafølgende Vinter var jeg hjemme og gik i Skole. Mine to ældste Brødre havde i Sjølund et Teglværk i Forpagtning; de fæstede mig for en Løn af 16 Rbd. = 32 Kr. for Sommeren 1857. Da jeg Sommeren forud havde haft den samme Bestilling, faldt Arbejdet mig nu lettere, og jeg var da ogsaa et Aar ældre. Med 32 Kr. i Lommen kom jeg om Efteraaret hjem til Far. Pengene skulde henlægges til at købe Konfirmationstøj for om Foraaret. Det blev en streng Vinter for mig; vor Husholderske blev heftig syg, og da vi ikke kunde yde hende den fornødne Pleje, maatte hun fra os, og det blev for steds. Den Gang var det svært for ubemidlede, naar Sygdom faldt oaa, Sygekasse fandtes ikke, Læger var der ikke mange af, og langt var der sædvanligt til den nærmeste. Vejene var daarlige; det var besværligt at faa Lægen hentet og bragt tilbage. Den fattige Arbejdsmand havde ikke Raad til at gaa til Lægen om Hjælp. Daglønnen bestod i Kost paa Gaarden og om Vinterer 50 Øre, om Sommeren 66 Øre i rede Penge. Hvor der var en større Børneflokk i et Arbejderhjem, var Nøden til Huse. Den fattige maatte dø, hvis ikke Naturen var stærk nok til at staa Krisen igennem; hvor helt anderledes er Forholdene i vore Dage! Vore Fædre vilde se op, naar de saa, hvad der staar til vor Raadighed: Telegraf, Telefon, Jernbane og Bil, men hvad, Døden gør, trods alle Fremskridt, dog sin uomstødelige Ret gældende.

Vi havde ingen Husholderske; jeg maatte til at agere Husholder og tillige besøge Skolen og gaa til Konfirmationslæsning hos Præsten i Stepping, hvortil jeg havde en Mil at gaa. Far skulde ud paa en lang Rejse — jeg blev helt ene — det kunde jeg ikke holde ud. I Brænore boede en af mine Brødre; han var gift og havde flere Børn; men trods det, at han sad haardt i det, lod han dog mig faa Adgang til sit Bord. Da Tiden til min Konfirmation nærmede sig, skulde der tænkes paa Konfirmationsklæder. Nu skulde de nævnte 32 Kr. have været i Sparøbøssen; men den var tom; Pengene var gaaet med til andre Fornødenheder. To Søstre, som jeg havde, hjalp mig hver lidt, den ene gav mig en Vest, den anden en Kasket. Min Broder, jeg boede hos, købte en gammel Vadmel's Frakke, som en Skrædder vendte og syede til Pas for mig. Nu var den øvre Del af Stoffer beklædt, nu stod tilbage at faa noget at putte Benene og Fødderne i. Jeg tog Mod til mig og gik til Gaardmanden i Brænore, hvis Søn ogsaa skulde konfirmeres, og klagede min Forlegenhed, som blev afhjulpet. — Palmesøndag Morgen den 28. Marts 1858 trak Stoffer i Konfirmationstøjet, saa fin havde han aldrig været, syntes baade han selv og Broderen, og nu gik han den lange Vej alene baade til Stepping og tilbage. — Da jeg efter Konfirmationen kom hjem, blev der ikke festet, som nu: jeg fik min Middagsmad, og saa var det nok. Hvor er det helt anderledes nu ogsaa i Smaafolks Hjem, naar der er Konfirmation; men er de ydre Rammer nok

mere tiltalende, saa er det dermed ikke givet, at Hjertet er gladere og mere tilfreds.

Efter Konfirmationen opholdt jeg mig hos min Broder i Brænore; han var Møllersvend i Brænore Mølle. Lad mig her indskyde lidt om Mølleriet paa den Tid. Der var ikke uden 2 Møller, hvor der nu er et Dusin. Mølletvang hvilede som en Mare paa Befolkningen. Kun til en bestemt Mølle maatte de komme at faa malet. Mange havde saa lang Vej, at det tog en hel Dag og en Del af Natten med, naar der skulde Korn »til Mølle«. Det paahvilede ogsaa Befolkningen at levere Arbejdskraft, naar Møllen trængte til Reparation. Lad mig her ogsaa indføje, at paa den Tid var der mange Brændevins-Brænderier, et i Brænore Mølle og i Ødis Sogn hele 3, nemlig i Ødis Kro, paa Drendrup Nygaard og paa Gaarden »Store Staver«. Ved Bramdrupgaard var et stort Ølbryggeri; jeg var med i Arbejdet ved dets Opførelse 1863.

Postvæsenet var i min Barndom meget mangelfuldt. Der gik ikke Postbud som nu fra Hus til Hus; men hist og her fik man lejet et Bud, som fra nærmeste Købstad bragte Breve og Pakker og afleverede dem, ikke til Adressaten, men som oftest i Kroen, eller hvor det var Aftale, at Sagerne skulde indlægges. Ventede man noget, maatte man hen at spørge, og det hændte da, at Brevet eller Pakken havde ligget maaske 8 Dage.

Som allerede anført, var jeg efter min Konfirmation hos min Broder i Brænore. Han havde imidlertid daarligt nok Raad til at give mig Føden; hans Løn var 2,66 Kr. om Ugen; med Tiden fik han lidt lagt til. En Skjæppe Rug kostede paa den Tid netop saa meget, som min Broders Ugeløn udgjorde. Fra 1. April kom jeg i Arbejde hos Mølleren. Jeg hjalp ved Lægningen af Foraarsæden, hvad jeg fortjente, gav jeg min Broder som Tak for hans Godhed imod mig. Fra Mølleren kom jeg i Tjeneste hos Peter Jørgensen, Brænore. Jeg skulde for Sommeren have 10 Rbd. = 20 Kr. i Løn. Nu var jeg 16 Aar og deltog i alle Slags Arbejder. Tit var det strengt; men da baade Manden og Karlene ikke var knappe med Ros, gik Sommeren hurtigt. Da det nu siundede imod Vinteren, kom der Lyst op i mig efter at lære Hjulmagerhaandværket. Paa Landstedet Dridevad i Nærheden af mit Hjem boede en Hjulmager, som hed Jeppe Juhl. Her kom jeg i Lære, hans Fader var lige netop død, og der var Brug for min Hjælp. I Løn fik jeg de 3 Læreaar 40 Kr. Min Fader overlod jeg de 10 Rbd., som jeg havde fortjent om Sommeren, for at han skulde understøtte mig lidt i Læretiden. Det blev kun lidt, jeg fik hjemmefra, ikke udover, at min Stedmoder — min Fader havde giftet sig igen — vaskede og bødede mit Tøj. De 40 Kr., som Lønningen udgjorde, skulde jeg have for at hjælpe ved Landbruget, som dreves ved Siden af Haandværket. For at tjene en lille Lommeskilling lavede jeg mindre Genstande om Søndagen og solgte dem til Bønderne. De tre Læreaar var lange, og da de var forbi, stod jeg yderst fattig paa Livsnødtørftigheder. Jeppe vilde gerne beholde mig som Svend, men Lønningen, han tilbød mig, 16 Spéciedaler = 64 Kr., var mig for lille. Jeg tog Arbejde som Herregaardshjulmager hos Trummer i Frørup; her fik jeg 132 Kr. i Løn, det kunde ingen Bondekarl den Gang opnaa.

Jeg fik Klæder paa Kroppen og følte mig ikke saa lidt stolt af min Stilling. I den Alder, jeg nu havde naaet, gik det mig, som det gaar andre, jeg saa efter Pigerne, og de saa efter mig. Blandt Gaardens mange Piger var der især en, som jeg godt kunde lide; hun stammede rigtignok fra Holsten, hvorfra hendes Herskab var kommet, men det havde mindre at betyde for mig. Hun var Kokkepige og havde en ansvarsfuld og streng Gerning med at lave Mad til 40 Mennesker daglig. Tit kom hun i Værkstedet hos mig for at hente tørt Brænde, som jo der fandtes i Overflod. Ved disse gentagne Besøg knyttedes der lidt efter lidt Hjertebaand; vi blev Kærestefolk. Nu hengik omtrent 3 Aar. Jeg kom til en Herregaard i Ødis Bramdrup, ogsaa som Hjulmager, men da der var temmelig lidt af Hjulmagerarbejde, hjalp jeg, som jeg har meddelt, ved Opførelsen af det store Ølbryggeri ved Gaarden; ogsaa ved andre Bygningers Opførelse var jeg medvirkende.

Om Efteraaret 1863 mødte jeg i Haderslev til Session og blev taget til Infanterist. Der var Brug for den Slags netop nu. Krigen stod umiddelbart for Døren; det varede ogsaa kun til den 31. Januar 1864, at der kom Ordre lydende paa at møde i Sønderborg den 2. Februar. Vinteren var haard, og Afskeden med min kære Pige endnu værre, — hvem kunde sige, om det maaske var sidste Gang, vi saa hinanden i Øjet og holdt hinandens Haand. — Fra Sønderborg blev vi sendt til København paa Rekrutskolen. Da den var gennemgaaet, blev jeg sendt til Dybbøl og indrulleret i det 18. sjællandske Regiment. De Dage, der nu fulgte, har efterladt sig uforglemmelige Indtryk i mit Sjøeleliv. Ofte var Døden mig i Hælene. Engang, det var en dejlig Aprilmorgen i Skanse Nr. 3 der faldt intet Skud, alt var, som havde Freden holdt sit Indtog, dristede jeg mig til at stikke Hovedet frem over Brystværnet. Maaske et Minut eller to havde jeg set mig lidt omkring, da peb en Kugle forbi mit Hoved, saa nær var den, at jeg følte Lufttrykket paa min højre Kind. Jeg skulde ikke dø den Gang, som den Tyskers Mening var, der havde rettet Bøssepiiben imod mig. Der var ikke ret langt imellem os, han havde gravet sig ned i Jorden. Da han mærkede, at han var opdaget, tog han klogeligen Hovedet til sig og viste sig ikke mere. Jeg følte stor Lyst til at hilse paa ham, men godt var det, at det blev forhindret; det Minde havde ikke været rart at bære med sig Livet igennem, for en Heltedaad kunde det ikke kaldes.

Endelig kom den 18. April. Da Solen stod op, faldt dens Straaler ind over en blodig Slagmark. Her havde været meget at skrive, men jeg evner ikke at gengive, hvad der den Dag gik mig gennem Sjælen. Hen paa Eftermiddagen maatte vi retirere til Als. Her laa jeg, indtil Tyskerne gik over Sundet ved Arnkilsøre, det var den 29. Juni. Det var den haardeste Tørn for mig under hele Krigen. Bombardementet begyndte Kl. 2 om Natten og varede ved til ud paa Eftermiddagen. En Geværkugle ramte mig i Hovedet og strakte mig til Jorden. Da jeg efter nogen Tid kom til Bevidsthed, slap jeg, som ved et Mirakel, ubemærket af Tyskerne, til mit Kompagni hen imod Aften ude paa Kaj-næs. Da Kompagniet var samlet, savnedes Halvdelen, skudt, saaret, taget til Fange. Fra Als blev vi sejlet til Fyn, hvor vi blev til Juli Maa-neds Udgang. Omkring første August blev vi sendt til København. Kri-

gen var til Ende, den 8. August blev jeg hjemsendt og den 11. August var jeg hjemme hos mine Kære. Glæden var stor.

Hermed afbryder vi Christoffer Geerthsens Beretning. Hvad han skriver videre, drejer sig om private Familieforhold, uden almindelig Interesse.

Hans tre Aar ældre Hustru, som han ægtede kort efter sin Hjemkomst fra Krigen, døde 1926. Gamle Geerthsen skriver: »Den 21. Maj 1926 døde min kære Hustru, og den 22. Maj fik jeg Dannebrogskorset. Den Glæde fik min Hustru ikke Lov til at dele med mig.« —

Med gamle Nis Geerthsen er en god Mand gaaet hjem til Rye's Brigade. —

Folkeminder fra Oversø Sogn

Optegnet af *M. P. Ejerslev*.

Høst i Jaruplund, Oversø Sogn.

Der fejres Høstgilde, naar alt er inde. Alle, som har hjulpet til ved Høsten, er med. Der danses.

Ved *Ophøstningen* vanker der lidt ekstra; men det egentlige Høstgilde holdes altid efter Indhøstningen.

Bysens Regnskab i Jaruplund, Oversø Sogn.

»*Nabosrechnung*« holdtes den 10. November hvert Aar hos en af Byens Gaardmænd; det gik paa Omgang.

Man gjorde Regnskab op for Vejvæsnet, betalte for Leje af Grundstykker o. s. v.

Udgifterne til Gildet blev for det meste dækket af Jagtforpagtingen.

Meddelt af Johann Budach.

Tidligere spiste man Boghvedegrød, dypet i Brændevin.
Meddelt af Jørgen Søgaard.

Spøgeri.

Paa Vejen fra Munkvolstrup nordpaa, hvor en Bæk løber under Vejen, ved en »Sil« (Stenkiste), gaar der ved Midnat en Mand med Hovedet under Armen.

Meddelt af G. B.

Varsler.

1865 druknede tre Drengene ved Badning i en Dam i Jaruplund, Øst for Flensborg—Slesvig—Vejen.

Nogle Aar i Forvejen, — 1859, — havde Erich Büchert paa Sophiegaard en gammel Hest, som kun blev brugt til Smaaarbejde af forskellig Slags. Ellers blev den sat over i »e Skrup«, som vistnok endnu dengang var Fællede. Som Erich Büchert en Dag red over med Hesten og kom forbi nævnte Dam, blev Hesten pludselig bange og gjorde et Spring, hvorved Rytteren blev kastet forover paa Hesten, saa han kom til at se frem mellem Hestens Ører. I dette Øjeblik saa han noget hvidt hæve sig op af Vandet, — han tænkte senere paa, at det vist havde lignet et Hestehoved af Form, men det var helt hvidt.

6 Aar efter, da man søgte efter de druknede Drengene, trak man den ene af dem op med den stærkt bøjede Arm øverst, med Tag i Albuen. Dette var, hvad E. B. havde set seks Aar i Forvejen.

Meddelt af G. B.

Forbrand.

Jeg gik engang som ung Pige hjem til mit Hjem i Hornskov fra et Besøg hos en Onkel i Munkvolstrup. Det var en mørk Aften. Som jeg gaar, kommer jeg til at se mod Øst, og jeg ser da til min Rædsel en stor Ildebrand, ikke ret langt borte. Et Øjeblik senere var der intet at se.

Flere Aar efter boede jeg som gift Kone paa S. En Aften opstod der Ildløs i Kroen Hoilenberg (nu Wielenberg). Min Mand vilde ride derover og hjælpe, og da jeg fulgte ham ud og stod ved Siden af Hesten, just som han skulde ride, slog det mig, at det var ganske det samme, som jeg for flere Aar siden saa og længe ikke havde tænkt paa.

Meddelt af Fru B.

Varsel fra Krigen 1864.

Jeg var som 12 Aars Dreng med til at befordre det danske Militær til Slesvig i Efteraaret 1863 og omkring Nytaar 1864. Som jeg en Aften kørte hjem fra Slesvig til mit Hjem i Bilskov, lige over for Bilskov Kro, saa jeg pludselig en Mand uden Hoved staa foran Hestene. Jeg saa Synet saa tydeligt, at jeg lagde Mærke til, at Manden havde »spidse Bukser« paa. Jeg saa det virkelig helt tydeligt!

Man lo af mig hjemme, da jeg fortalte det. Men da jeg sagde, *hvor* jeg havde set Synet, — ved Sønder Smedeby, — lo Far ikke mere, for han havde flere Gange oplevet, at Hestene netop paa dette Sted var blevet bange, uden at han havde kunnet forstaa, hvorfor.

I Kampen den 6. Februar blev der paa dette Sted dræbt en Østriger, som ligger begravet et Sted i Nærheden. (Østrigerne havde, — til Forskel fra alle andre Soldater i 64, — »spidse Bukser« paa).

Meddelt af Nicolaisen, Bilskov.

En billedkonkurrence.

»Sønderjydske Månedsskrift« udsætter en række præmier for de mest typiske og bedste fotografier fra Sønderjylland, nord og syd for landets grænse. De skal vise landskaber, historiske steder og minder, særprægede bygninger, kunst, håndværk eller andet arbejde; kun skal de være sønderjydske, altså fra landet imellem Kongeå og Kolding fjord i nord og Ejderfloden i syd.

Det skal snart sagt være billeder af den slags, der kan henføres til Sønderjyllands naturhistorie, til historiske begivenheder eller personligheder, til gammel sæd og skik eller til dagens særpræg. Den lille konkurrence skal være et led i tidens hjemstavnsrøgt og hjælpe til at bevare billedet af svundne tider. Der udsættes en præmie på 50 kr., to på hver 25 og 10 på hver 10 kroner.

Månedsskriftets redaktion foretager præmieringen med sagkyndig bistand. Billederne må være indsendt til hr. seminarielærer Eskildsen i Tønder inden 1. oktober 1939.

Præmierede billeder bliver månedsskriftets ejendom.

SKYTTEHUSET VEJLE

Koncert Eftermiddag og Aften

Vejle fjords største Udflugtssted.

TELEFON: 74.

Husholdningsseminariet

Ankerhus - Sorø

uddanner Husholdnings- og Skolekøkkentlærere, afholder 5 Mdrs. Kursus for unge Piger fra Maj og Novbr. - Plan sendes. *Magdalene Lauridsen.*

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa

„Sønderjysk Maanedsskrift“

Kr. 6.00 aarlig.

Adda

Korsetterne virker slankende, sidder eminent og er behagelige i Brug.

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetov - Aarhus
Telefon 1939 - 3222

Rio Radiatorer
Ribe Centralvarme-
Kømfurer

Ribe Centralvarme-Kamin
Ribe Kakkellovne
Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi
Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

Sparekassen
for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:
9-12, 2-4. Lørdag 9-1.
HADERSLEV

Støt

de sønderjyske
Indsamlinger

Snoghøj Gymnastik- højskole

Fredericia.
3 Maaneders Sommerskole.
5 - Vinterskole.
Skoleplan sendes.
Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Silkeborg Husholdningsskole
Statsanerkendt m. Barneplejeafd.
Moderne Skole, smukt beliggende. Alm.
og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad.
5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedskursus i Barnepleje alene afholdes i April. Progr. sendes. SYNNØVE LUND

Smith & Co. A/S

Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

Askov Sløjdscole

Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Jull.
Statsunderstøtt. søges indtil 10. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Anders Nielsen. Poul Vynne.

VÆVESKOLEN

„ASKOVHUS“

Vævestuen „Askovhus“
Sønderborg

Charlottenlund Travbane

Løbedage i April:
den 2., 26. og 30.

Totalisator

Musik

Restauration

Amager Travbane

Løbedage i April:
den 10., 13., 16., 19. og 23.

Totalisator

Musik

Restauration

**Husk, at
Dybbøldagens Indsamling
i Aar er den 18. April!**

**Støt Dybbøldagens
Indsamling!**

Derved fremmes dansk Arbejde paa begge Sider af
Danmarks Sydgrænse

KAMPMANN & HERSKIND ^H|_S

Vestergade 2 - København

Kul og Cokes Import

TELEFON

2628

Indmeld Dem i

„Historisk Samfund for Sønderjylland“

og tegn Abonnement paa

„Sønderjydsk Maanedsskrift“

Aktieselskabet

Skarrehage Mølerværk

Nykøbing Mors.

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10—1 og 3—5
„Telefon 3310 (4 Linier).“

Randers

A/S FAKSE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon Central 9123

GØDNINGSKALK

98 pCt. kulsur Kalk (am. Latitude) i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passer 1 mm Sigte

*Støt de
sønderjydske Indsamlinger*

N. C. Kloster

Spedition - Eksport af Landbrugsprodukter

Haderslev.

Specialvogne med maskinelle Køleanlæg til Trans-
port af Kødvarer og Fjerkræ.

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

P. A. KRUUSE

and. pharm. — ODENSE

Fabrik: Kochsgade 29

Butik og Kontor: Flakhaven 1

Telefon 227

Støt dansk Industri

Ja - men

Jrmas

Kaffe

smager bedst

Produktion
af egne møderne Branden
Lars Schjørrup, Aptrup, 1880
Ejend. Ingen.

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid
NYLAGTE **ÆG**

stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Syddjyenske Jernbaner

Kornhandel Akts.

A. HÜBSCH

København

Høllerup

Biskuitfabrikken

„Oxford“

Hjørring

Telefoner:

Nr. 78 — 1078 — 378

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn- og

Foderstoffer

Esbjerg

Vordingborg Husmoderskole

Nyt Kursus begynder 4. Maj.
og 4. Novbr. — Barneplejefad-
ling. — Elektrisk og alm. Køk-
ken. — Kjølesyning.

Valborg Olsen. Telefon 275.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)
[(Grundlagt 1887)]

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol.

Antager Frøavlere.

Støt de

sønderjydske

Indsamlinger

S. K. H.

C.L.O.C. BRUN ETIKET.

C.L.O.C. ORANGE.

C.L.O.C. CACAO.

De originale danske Likører.